

LO-tillitsvalgtpanel: ulikhet, fagbevegelsens posisjon og velferdsstatens rolle

Anne Mette Ødegård og Rolf K. Andersen

Om undersøkelsen

LOs tillitsvalgte har i forbindelse med koronaepidemien fått spørsmål om mulige konsekvenser av koronapandemien. Tillitsvalgtpanelet består i 2021 av om lag 2900 tillitsvalgte fra samtlige LO-forbund. Undersøkelsene administreres og gjennomføres av Fafo. Drøyt 2400 er tillitsvalgte i bedrifter og virksomheter og drøyt 500 er tillitsvalgte i en forening/forbund på regionalt eller nasjonalt nivå. Noen av spørsmålene ble stilt i fjor vår, i april 2020. Da bestod panelet av 1481 deltakere, og det var 1079 som svarte på undersøkelsen. Forskjellen kommer av at det ble foretatt en nyrekruttering til panelet i 2021. De tillitsvalgte er rekruttert ved at Fafo har fått tilgang til e-post-adresser fra LO-forbundene.

Problemstillinger

Siden mars 2020 har deler av norsk økonomi og næringsliv befunnet seg mer eller mindre i permanent krise, selv om noen bransjer er mer berørt enn andre. Antall arbeidsledige og den økonomiske nedgangen tyder på at dette blir det største sjokket vi har vært utsatt for i moderne tid. Norge har tidligere kommet seg velberget ut at kriser, ikke minst på grunn av en solid økonomi. Samtidig er det ofte arbeidstakere med de laveste lønningene og den løseste tilknytningen til arbeidslivet som rammes hardest under kriser.

I dette faktaflaket ser vi nærmere på følgende problemstillinger:

- Tror de LO-tillitsvalgte at krisa vil føre til større ulikhet og ramme arbeidstakere med svakest tilknytning til arbeidslivet?
- Hvordan vil pandemien påvirke fagbevegelsens posisjon?
- Myndighetenes håndtering og velferdsstatens mulighet til å ivareta de svakeste gruppene under koronaepidemien.

Økonomisk ulikhet

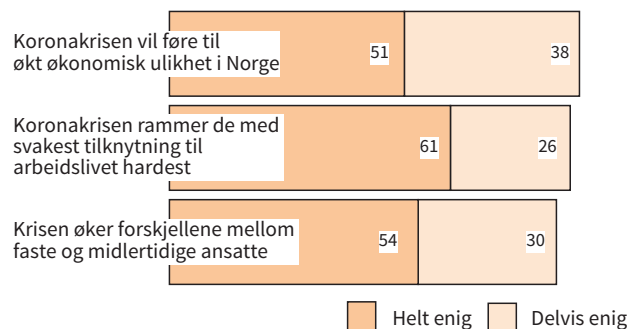
Pandemien rammer ulikt. I enkelte sektorer, som uteliv og reiseliv, er det mange virksomheter som er på randen av konkurs, og titusenvise av ansatte er permittert eller har mistet jobben. I andre deler av arbeidslivet har arbeidsmengden økt. Samtidig med nedstengingen kollapset oljeprisen, som en følge av uenighet om reduksjon i oljeproduksjonen, på et tidspunkt der man så vidt hadde begynt å se en bedring etter at oljeprisfallet i 2014. Det norske arbeidslivet ble dermed rammet av en dobbelt krise.

- Koronakrisen har ført til en stor økning i langtidsledigheten, og dette gir på sikt økt risiko for dårligere levekår for dem som er rammet, sa Nav-sjef Hans Christian Holte til E24 i desember 2020. (<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/rg8x38/nav-rapport-coronakrisen-kan-oeko-ulikheten>)

I kjølvannet av pandemien vil derfor trolig behovet for inkludering i arbeidslivet bli større enn noensinne.

De tillitsvalgte i LO-forbundene er også bekymret: Ni av ti tillitsvalgte mener at koronapandemien vil føre til økt økonomisk ulikhet i Norge.

Figur 1 Andel tillitsvalgte som er helt eller delvis enig i påstander om konsekvenser av koronapandemien. Prosent. N = 2936. Kilde: LOs tillitsvalgtpanel 2021

Videre er det 87 prosent som er helt eller delvis enig i at krisen vil ramme de med svakest tilknytning til arbeidslivet og 84 prosent som er enige i at den vil øke forskjellene mellom faste og midlertidige ansatte. Forskning som er gjennomført etter pandemiens utbrudd viser at yngre personer, kvinner, innvandrere og personer som er vokst opp i familier med lav inntekt er overrepresentert på ledighetsstatistikken. (Bratsberg, B. S. Markussen, K. Røed, O. Raaum, T. Vigtel, G. Eielsen (2020) Hvem tar støytene? Arbeidsmarkedet under Korona-krisen.)

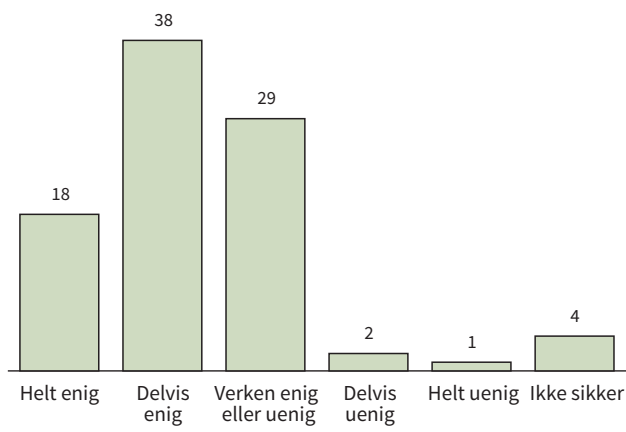
I fjor vår, rett etter at Norge stengte ned, mente 40 prosent av de LO-tillitsvalgte at det vil bli flere midlertidige ansatte som følge av krisa. Videre mente 60 prosent at inntektsforskjellene kommer til å øke.

Hvordan vil pandemien påvirke fagbevegelsens posisjon?

Arbeidsledighet og permitteringer som gjør at folk får dårligere råd, kan føre til at man vil spare noen kroner på å slippe å betale kontingent til fagforeningen. Men, i løpet av 2020 steg antallet nye medlemmer i LO med nesten 20 000 selv om antall sysselsatte gikk ned. Det tyder på at fagbevegelsen representerer trygghet i en usikker tid.

De LO-tillitsvalgte ble spurt om hvordan de vurderer konsekvensene for fagbevegelsen under pandemien, og svarene fordeler seg på denne måten:

Figur 2 I hvilken grad er du enig eller uenig i at krisen til styrke fagbevegelsen. Prosent. N = 2936. Kilde: LOs tillitsvalgtpanel 2021

Det er altså godt over halvparten som mener at fagbevegelsen vil komme styrket ut av pandemien, og det er en svært liten andel som er uenige. Samtidig er det mye som tyder på en ganske stor usikkerhet, til sammen 33 prosent av de tillitsvalgte svarer «verken enig eller uenig» eller «ikke sikker».

Fagbevegelsen representerer ikke bare trygghet for den enkelte, men har også spilt en aktiv politisk rolle under pandemien. LO har stilt krav om utvidelse av permitteringsperioden, høyere dagpengesatser, feriepenger for arbeidsledige og lønnstilskudd til bedrifter som tar de ansatte raskere tilbake i jobb.

Tiltro til myndighetene og velferdsstaten

Åtte av ti tillitsvalgte mener det er behov for sterkere virkemidler for å hjelpe bedrifter som er rammet av krisa. Samtidig vises det ganske stor tiltro til myndighetenes håndtering.

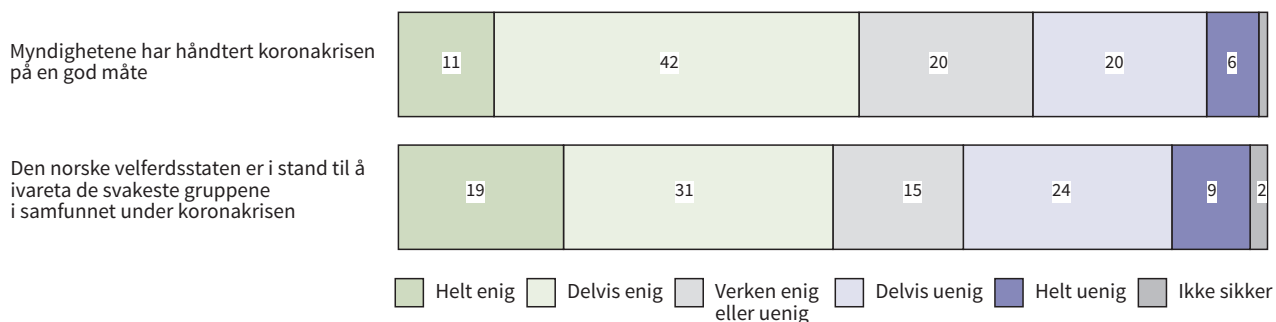
Når det gjelder troen på at velferdsstaten klarer å ta seg av de svakeste gruppene, er det imidlertid grunn til bekymring.

Over halvparten av de LO-tillitsvalgte er helt eller delvis enig i at myndighetene har håndtert krisen på en god måte. Her er det forskjell på hva tillitsvalgte i privat og offentlig sektor mener: 49 prosent av de tillitsvalgte i privat sektor mener at myndighetene har håndtert krisa på en god måte, mens det er 59 prosent i offentlig sektor som mener det samme. På dette spørsmålet er det også noen geografiske forskjeller, ved at det er 43 prosent av tillitsvalgte i Oslo som mener at myndighetene har håndtert krisa på en god måte og 57 prosent av de tillitsvalgte i Viken som mener det samme.

Tradisjonelt er folks tillit til velferdsstaten svært høy. Det kan derfor være betenkelig at kun 19 prosent av de tillitsvalgte er helt enig i påstanden om at velferdsstaten vil klare å ta vare på de svakeste under pandemien. Det er halvparten av de LO-tillitsvalgte som er usikre eller som ikke har tro på at velferdsstaten byr på det sikkerhetsnettet som det er behov for under pandemien.

I fjor vår, april 2020, mente 40 prosent av de tillitsvalgte at det kan bli vanskeligere å finansiere velferdsstaten i årene framover.

Figur 3 Vurdering av myndighetenes håndtering og velferdsstatens mulighet til å ivareta de svakeste gruppene under koronakrisen. Prosent. N = 2936. Kilde: LOs tillitsvalgtpanel 2021

Økende aksept for økte forskjeller og kutt i velferdsordninger?

Spørsmålet om velferdsstatens bærekraft har stått på dagsordenen en årrekke. Det er bekymring blant annet for en økende andel eldre og store forventninger i befolkningen til hva som kan forventes av velferdsordninger. Koronakrisa kan forsterke denne diskusjonen.

I en Fafo-undersøkelse blant et representativt utvalg av befolkningen over 18 år, fra april 2020, ble det blant annet stilt spørsmål om inntektsforskjeller og velferdsordninger. Her kan nevnes følgende resultater:

- Fire av ti mente at vi må akseptere større inntektsforskjeller for å sikre fortsatt økonomisk vekst i Norge
- Halvparten mente at velferdsordningene må strammes inn for å sikre fortsatt økonomisk vekst i Norge